

Биковець Кристина Юріївна,
аспірантка кафедри соціальної і гуманітарної політики,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків
ORCID 0000-0001-5895-8527

УДК 334.72

doi: 10.34213/tp.20.03.23

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Досліджено роль держави у становленні соціального підприємництва як одного з факторів сталого розвитку суспільства. Розкрито досвід нормативно-правового регулювання соціального підприємництва в різних країнах Європи. На підставі дослідження особливостей регулювання соціального підприємництва в різних країнах встановлено, що найбільш важливе значення для розвитку соціального підприємництва належить законодавчому врегулюванню. Вивчено можливості адаптації зарубіжного досвіду регулювання соціального підприємництва до сучасних українських реалій.

Ключові слова: державне регулювання, неприбутковість, соціальна корисність, соціальне підприємництво, соціальні кооперативи.

Постановка проблеми. Соціальне підприємництво (*social entrepreneurship*) як суспільно-економічне та організаційне явище в останні роки все частіше привертає увагу вчених, громадськості, представників бізнесу і держави. Під соціальним підприємництвом найчастіше розуміється вид господарської діяльності, спрямований на розв'язання проблем певних груп людей, які внаслідок провалів (неспроможності) ринку і держави не мають доступу до життєво необхідних благ.

Соціальне підприємництво складно назвати новим явищем, проте в останні роки воно відчуває небувалий підйом в усьому світі, у т. ч. і в Україні, причому розвивається як практика соціального підприємництва, так і його наукова концептуалізація. Проте науковці та практики досі не досягли консенсусу ні щодо уніфікованого визначення соціального підприємництва, ні щодо механізмів його державного регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатоаспектна проблематика соціальних підприємств знайшла широке відображення у наукових дослідженнях переважно зарубіжних учених: К. Алтер, М. Баталіної, Дж. Босчі, Г. Діза, М. Крамера, І. Марті, Дж. Мейра, О. Московскої, І. Пагави, Дж. Робінсона, А. Тарадіної та ін. Питання розвитку соціального підприємництва досліджували такі вітчизняні науковці, як Я. Гришина, В. Гура, А. Дюк, В. Жураковський, Н. Ігнатович, А. Свинчук, В. Удодова, В. Шаповал тощо.

Незважаючи на зростання кількості наукових досліджень щодо соціального підприємництва, потребує актуалізації уточнення ролі держави в його розвитку, вивчення можливостей адаптації зарубіжного досвіду нормативно-правового регулювання до сучасних українських реалій.

Метою статті є дослідження зарубіжного досвіду нормативно-правового регулювання соціального підприємництва, теоретичне обґрунтування перспектив адаптації зарубіжного досвіду до вітчизняних реалій.

Виклад основного матеріалу. Уряди більшості розвинених країн визнають суспільну користь соціального підприємництва. Утім підходи до державного регулювання розвитку соціального підприємництва відрізняються в різних країнах світу. З метою вивчення стану державного регулювання соціального підприємства у країнах Європи Європейська комісія у 2013 р. провела так зване картографічне дослідження (Mapping Study) нормативно-правової бази, яка регламентує діяльність різних типів соціальних підприємств.

У цьому дослідженні не надавалося нового визначення СП. Натомість було “операціоналізовано” загальновизнане поняття соціального підприємства та актуалізовано три ключових виміри соціального підприємництва, на яких наголошується в науковій літературі та програмних документах, а саме:

- підприємницький вимір: участь у безперервній економічній діяльності;
- соціальний вимір: наявність виразної суспільно корисної соціальної мети діяльності;
- управлінський вимір: незалежність від держави, наявність механізмів управління, що забезпечують пріоритетність соціальної мети та врахування інтересів різних зацікавлених сторін [12, с. 16].

Результати дослідження нормативно-правового регулювання СП в країнах Європейського Союзу та Великобританії свідчать, що соціальні підприємства набувають різних організаційно правових форм і статусів:

- 1) адаптовані сучасні правові форми, такі як асоціації, фонди, кооперативи, компанії;
- 2) правові форми, призначені виключно для соціальних підприємств;
- 3) правові статуси соціальних підприємств, які можуть бути отримані компаніями з різними організаційно правовими формами в разі відповідності їх до сукупності критеріїв.

Шістнадцять європейських країн мають певні законодавчі акти, які визначають соціальні підприємства і регулюють їхню діяльність. Однак у більшості юрисдикцій переважна більшість соціальних підприємств, як правило, використовують та адаптують юридичні форми, які не є конкретними, що розроблені для соціальних підприємств [12, с. 10].

Проте в законодавстві лише чотирьох із них є правова форма, створена саме для соціального підприємництва, – так звана форма соціального підприємства (*Social Enterprise Form*). Такими формами соціального підприємства є:

- соціальні кооперативи колективної власності (*Societe Cooperative D’Interet Collectif*) у Франції;
- підприємства соціальної та солідарної економіки (*Entreprise de l’economie Sociale et Solidaire* або *Entreprise ESS*) у Франції;
- соціальні кооперативи в Польщі, Греції та Італії [3, с. 14].

Соціальні кооперативи колективної власності (*Société Cooperative D’intérêt Collectif - SCIC*) є формою соціального підприємства-кооперативу у Франції. SCIC має передбачати як комерційні, так і соціальні цілі (*caractere d’utilite sociale*) на користь громади. Економічну діяльність повинно бути пов’язано з досягненням соціальних цілей. Соціальна мета та соціальна корисність (*Utilite Sociale*) є орієнтованими насамперед на надання допомоги вразливим групам людей або на діяльність, спрямовану на усунення дискримінації чи нерівності в суспільстві. Обов’язковим складником такого підприємства є демократичне управління, що забезпечує дотримання принципу “один член

кооперативу – один голос” і публікацію звітних матеріалів про екологічний та соціальний вплив діяльності [3, с. 14].

Особливий інтерес становлять італійські соціальні кооперативи – така модель кооперативної правової форми, для якої головним завданням є досягнення поставленої соціальної мети на противагу традиційній простій зацікавленості членів кооперативу у прибутках [7, с. 26]. Італійське законодавство передбачає два типи соціальних кооперативів:

1) кооперативи типу “А”, які надають соціальні (у т. ч. догляд за особами похилого віку), медичні та освітні послуги; членами таких кооперативів є постачальники та одержувачі послуг;

2) кооперативи типу “В”, який сприяє соціальній інтеграції визначених вразливих груп населення.

Проте в багатьох європейських країнах обрали інший шлях нормативно-правового регулювання соціального підприємництва – адаптація вже наявних організаційно-правових форм. Виділення спільних рис дає змогу об'єднати в такі типи:

– неприбуткові організації, що дотримуються демократичних принципів управління і не розподіляють прибутки між зацікавленими сторонами, а спрямовують їх на досягнення соціальної мети;

– кооперативи, які зазвичай перебувають у власності та контролюються членами на демократичній основі, розподіляють прибуток від діяльності між членами кооперативу, а також, окрім цього, можуть мати соціальну мету, записану в статуті чи інших документах, або надавати послуги громадського значення;

– спільні компанії, які здебільшого належать акціонерам на пропорційній основі та контролюються ними і які можуть провадити різні види комерційної діяльності з метою сприяння досягненню соціальної мети [3, с. 15].

Розгляньмо особливості нормативно-правового регулювання соціального підприємництва на конкретних прикладах. Приміром, у Бельгії компанією соціального призначення (*Social Purpose Company - SPC*) може стати компанія будь-якої організаційно-правової форми, якщо вона має альтруїстичну мету, що є головним мотивом діяльності акціонерів на противагу збагаченню [12, с. 25]. Компанія соціального призначення повинна складати щорічний звіт про свою діяльність, орієнтовану на досягнення заявлених соціальних цілей.

У Данії соціальні підприємництва та соціальні інновації асоціюються в більшості людей із третім сектором та соціальною економікою. Сфери діяльності соціального підприємства тут класифікуються за чотирма основними групами:

– соціальні послуги вразливим групам (кризові центри, притулки для жінок у кризових ситуаціях, психологічні консультації); кооперативи (можуть бути у сферах роздрібної торгівлі, фінансування, страхування або фермерства);

– організації, що навчають безробітних;

– проекти місцевого розвитку та урбаністичні проекти [8].

Особливістю Данії є те, що соціальні підприємці тут добре співпрацюють з органами місцевого самоврядування, їхні проекти часто є частиною стратегії розвитку міст, і самі соціальні підприємці беруть участь у формуванні місцевої політики.

У Фінляндії Закон про соціальні підприємства було прийнято у 2003 р. У ньому такі підприємства визнаються ринково орієнтованими кооперативами, призначеними для працевлаштування інвалідів та безробітних [1]. Особливістю фінського законодавства є те, що безробітні можуть створювати кооперативи і брати в них участь без зменшення допомоги з безробіття.

У Франції відповідно до Закону 2014-856 від 31 липня 2014 р. на статус компанії солідарної соціальної корисності (ESUS) можуть претендувати лише ті підприємства та організації, які відповідають таким критеріям:

- основною метою організації має бути задоволення соціальних потреб;
- соціальний складник роботи організації має домінувати; зокрема, в останні три фінансових роки щонайменше 66 % операційних витрат має бути пов'язано з діяльністю соціального характеру;
- середній розмір заробітної плати п'яти найбільш оплачуваних працівників чи керівників не повинен перевищувати семикратного розміру мінімальної заробітної плати, і максимальна заробітна плата в компанії має бути не більшою, ніж десятикратний розмір мінімальної заробітної плати;
- торгівля акціями організації на фондових ринках не допускається (організація не повинна бути публічним акціонерним товариством) [3, с. 16].

Статус соціального підприємства може надаватися різним фірмам і компаніям. У 2002 р. законодавчу підтримку отримали соціальні підприємства Великобританії. Закон про соціальні підприємства (2002) визначав, що вони повинні мати переважно соціальні цілі, отриманий прибуток яких спрямовується на розвиток власної справи або в розвитку суспільства, а не максимізацію прибутку власників. Закон визначає, що близько 50 % їхнього прибутку повинно бути отримано від продажу товарів і надання послуг [4, с. 38–43]. У 2005 р. було прийнято Закон № 1788 “Про регулювання діяльності компаній суспільного інтересу” (Community Interest Company). Такі компанії належать до некомерційних організацій і повинні працювати в інтересах конкретної місцевої спільноти.

Унікальність досвіду Великобританії полягає в тому, що соціальне підприємництво тут розглядається від початку як “третій шлях”, що поєднує соціальну справедливість та економічну динаміку. Тут соціальне підприємництво є частиною політичного дискурсу і регламентоване законодавством. Серед форм соціального підприємства переважають традиційні кооперативи, соціальні спілки, об'єднання з працевлаштування, організації в галузі охорони здоров'я та соціального захисту, бізнес-спільноти для освітніх послуг, соціальні бізнеси, що працевлаштовують осіб з інвалідністю, організації житлового господарства.

Уніфікованого законодавчого акта щодо регулювання соціального підприємництва в Польщі донедавна не було. Однак деякі кроки до правового закріплення соціальних підприємств було зроблено. Зокрема, у Національній програмі розвитку соціальної економіки, яка була прийнята Радою Міністрів у 2014 р., соціальними підприємствами визнаються підприємства будь-якої організаційно-правової форми, які відповідають певним критеріям, зокрема здійснюють ринкову діяльність, мають щонайменше 30 % працівників із числа соціально незахищених осіб, мають демократичне управління, обмеження розподілу прибутку та передбачають обмеження розриву в розмірах заробітної плати.

Поняття “соціальних підприємств” визначено Законом про соціальні підприємства та підтримку соціального господарства, який був розроблений Міністерством сім’ї, праці та соціальної політики у 2017 р. Закон встановлює, що статус соціального підприємства може бути отриманий організаціями незалежно від їхніх організаційно-правових форм, однак вони мають відповідати певним критеріям, зокрема:

- основними напрямками роботи має бути: надання послуг соціальної та професійної інтеграції соціально незахищених груп населення, або публічних послуг, або виконання громадських завдань у сфері місцевого розвитку;

- має бути встановлено обмеження щодо розподілу прибутку, а також вимогу щодо реінвестування щонайменше 30 % свого прибутку в соціальну та професійну реінтеграцію (якщо соціальне підприємство працює у сфері інтеграції соціально вразливих груп);

- демократичне управління (1 член = 1 голос);

- забезпечення обмеження розриву в розмірах зарплати працівників;

- якщо СП працює у сфері соціальної та професійної реінтеграції, воно повинно працевлаштовувати щонайменше 50 % працівників із соціально вразливих верств населення або щонайменше 30 % людей з обмеженими можливостями [6].

Перше визначення соціального підприємництва з’явилося в словацькій законодавчій базі в 2008 р., разом із правками до Закону про службу зайнятості 5/2004. В історичній ретроспективі згідно із Законом 5/2004 про службу зайнятості, що діяв між 2008–2015 роками, соціальним підприємством могла бути юридична особа або фізична особа – підприємець, що відповідає таким критеріям:

- щонайменше 30 % робочої сили повинні становити люди із соціально незахищених груп населення, а саме: випускники віком до 26 років без досвіду роботи; громадяни Словаччини старше 50 років; громадяни Словаччини, зареєстровані понад 12 місяців у реєстрі безробітних; особи, які мають освіту нижче середньої; іноземні громадяни, яким надано притулок; дорослі, які живуть наодинці з однією або кількома особами на утриманні або піклуються про принаймні одну дитину, яка навчається; громадяни з обмеженими можливостями;

- реінвестує щонайменше 30 % чистого прибутку, отриманого за рахунок власної діяльності, у створення нових робочих місць або поліпшення умов праці;

- занесено до реєстру соціальних підприємств [10].

У 2018 р. було прийнято Закон про соціальну економіку та соціальне підприємництво [9], відповідно до якого соціальні підприємства можуть використовувати різноманітні правові форми: ТОВ, громадські об’єднання, громадські організації і кооперативи, та мають відповідати таким критеріям:

- здійснювати господарську діяльність систематично, незалежно та на власну відповідальність;

- головна мета - досягти вимірюваного позитивного соціального впливу;

- досягнення позитивного соціального впливу здійснюється через товари чи послуги, які виробляє, постачає, надає чи поширює підприємство;

- понад 50 % чистого прибутку використовується для досягнення основної (соціальної) мети;

– частина прибутку розподіляється відповідно до процедур та правил, які не порушують основної (соціальної) мети;

– зацікавлені сторони залучаються в управління економічною діяльністю підприємства.

Соціальні підприємства, які виконують усі перелічені законодавством умови, можуть претендувати на статус “зареєстрованого соціального підприємства”, який є умовою доступу до широкого спектра заходів підтримки з боку держави (фінансових та компенсаторних механізмів).

Закон про соціальну економіку та соціальне підприємництво 2018 р. надає податкові та фінансові переваги СП: можливість зниження ставки ПДВ до 10 % для товарів і послуг, що надаються зареєстрованими соціальними підприємствами, які використовують 100 % свого прибутку після оподаткування для досягнення своїх основних соціальних цілей; запровадження інвестиційної допомоги та компенсаційної допомоги суб’єктам СП: можливість подати заявку на безповоротну допомогу, коли принаймні 20 % загального бюджету інвестиційного плану компанії фінансується за рахунок позики [9].

Закон Румунії про соціальну економіку, прийнятий у 2015 р. [5], визначає критерії, яким повинні відповідати різні типи організацій (кооперативи, кредитні кооперативи, асоціації та фонди, асоціації взаємодопомоги, сільськогосподарські компанії та їхні асоціації та федерації, інші види юридичних осіб – товариства з обмеженою відповідальністю або акціонерні товариства), щоб кваліфікуватись як соціальні підприємства:

- приватна юридична особа (незалежна від публічної влади);
- надає перевагу соціальним та індивідуальним цілям, а не максимізації прибутку;
- демонструє солідарність та колективну відповідальність;
- інтерес членів, суспільний інтерес та/або інтерес громади збігаються;
- демократичне управління;
- добровільне об’єднання;
- виділення більшої частки свого прибутку на підтримку соціальної мети та статутного резерву (90 % прибутку має бути виділено на соціальну мету; лише 10 % можна перерозподілити між членами);
- якщо підприємство припиняє свою діяльність, його активи повинно бути направлено на інші, подібні соціальні підприємства;
- застосовується принцип соціальної справедливості до працівників, забезпечується справедливий рівень оплати праці, співвідношення між найнижчою зарплатою та найвищою не може перевищувати співвідношення від 1 до 8 [2, с. 31].

В останні роки соціальне підприємництво в Литві розвивалося в двох напрямках: соціальні підприємства трудової інтеграції (СПТІ) та інші види соціальних підприємств. Регулювання СПТІ на законодавчому рівні було запроваджено ще у 2004 р., і такі підприємства користувалися спеціальним правовим статусом, постійною системою фінансової допомоги, звільненням від податків та іншими преференціями. Протягом багатьох років кількість СПТІ та робочих місць, фінансованих державою, різко зросла, що створило велике фінансове навантаження на державу [11].

У 2004 р. Литва була однією з перших нових країн – членів ЄС, які прийняли Закон про соціальні підприємства (власне, про СПТІ). За часів радянської влади існували фабрики, на яких працювали люди з інвалідністю, і Закон про соціальні підприємства створив правову базу для збереження цих робочих місць для людей з обмеженими можливостями.

Основний прорив руху соціальних підприємств стався у 2014 р. та пройшов у формі першого Саміту з питань соціальних підприємств, який об'ямував передумови для концепції соціального бізнесу. У 2015 р. за ініціативою Європейської Комісії з питань соціального бізнесу Міністерство економіки прийняло “Концепцію щодо соціального підприємництва” та “Керівні принципи для проектів соціальних підприємств”. Концепція декларує нове визначення соціального підприємства, тоді як Керівні принципи пояснюють та деталізують моделі і критерії функціонування СП. У 2019 р. в Парламенті було розпочато слухання щодо проекту спеціального Закону про соціальне підприємництво [11].

У Литві соціальні підприємства можуть бути як комерційними, так і некомерційними юридичними особами:

- соціальні підприємства трудової інтеграції (СПТІ);
- публічні організації, асоціації та фонди, які отримують ринковий дохід і які не визнаються СПТІ.

СПТІ регулюються згідно із Законом про соціальні підприємства, прийнятим у 2004 р. Цей Закон розрізняє два типи СПТІ:

- соціальні підприємства, де щонайменше 40 % працівників належать до однієї з різних груп, на які спрямовано місію трудової інтеграції підприємства;
- соціальні підприємства для людей з обмеженими можливостями, де щонайменше 50 % працівників належать до цієї конкретної цільової групи.

Відповідно до Закону про податок на прибуток доходи не вважаються комерційними доходами, якщо вони реінвестуються у фінансування діяльності, що здійснюється в інтересах суспільства.

Згідно із Законом про податок на додану вартість, податок на додану вартість не сплачується за доходи, отримані внаслідок надання послуг у суспільних інтересах: послуги охорони здоров'я; освіта та навчання; культурні послуги; послуги з фізичної культури та спорту тощо. Відповідно до Закону про управління, використання та розпорядження державною і муніципальною власністю, усі види соціальних підприємств можуть отримувати державну та муніципальну власність (приміщення) у користування та управління ними безкоштовно, на правах тимчасової оренди. Також соціальні підприємства звільнюються від податку на нерухомість.

Але слід зазначити, що не в усіх країнах законодавство виділяє соціальне підприємництво юридичною особою, яка має особливі привілеї.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. В умовах трансформаційних змін суспільства ефективно вирішення соціально-економічних проблем, що стоять перед державою, неможливе без розвитку соціального підприємництва. Формування й розвиток соціального підприємництва в Україні є однією з умов переходу до нової інноваційної моделі економічного зростання. А відсутність юридичного визнання соціального підприємництва в країні ускладнює його творення, а також підтримку як урядовцями і фахівцями, так і податковим стимулюванням.

Вивчаючи практику нормативно-правового регулювання соціального підприємництва в розвинених країнах, з позицій адаптації до українських реалій корисним може бути досвід кожної з них. Україна може перейняти досвід створення нормативно-правових засад розвитку соціального підприємництва. Але, на нашу думку, перспективним є використання досвіду Італії, де вже сформовано основну базу функціонування соціального підприємництва, а також відбувається стрімке зростання чисельності соціальних підприємців. Також корисним є досвід Польщі та Румунії, де важливу роль у розвитку та просуванні соціального підприємництва відіграють організації громадянського суспільства.

Для України найбільш важливим етапом розвитку соціального підприємництва нині є донесення до свідомості громадян та органів публічної влади необхідності його функціонування з метою розв'язання соціально-економічних проблем, що існують у країні. У цьому напрямі й мають здійснюватися подальші наукові дослідження.

Список використаних джерел

1. Кривов'язюк І. В., Гаранчевська І. А. Державне регулювання соціального підприємництва: світовий досвід. *Економічний форум*. Київ, 2018. № 3. С. 21–27.
2. Розвиток соціального підприємництва в Україні. Біла книга. Під загальною редакцією В. Кокотя. Київ, 2020. 113 с.
3. Смаль В., Кокоть В. Що слід знати про соціальне підприємництво : посібник. Київ : ПРОМІС, 2017. 58 с.
4. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін : посібник / Свинчук А. А., Корнецький А. О., Гончарова М. А. та ін. Київ : "Підприємство "ВІ ЕН ЕЙ", 2017. 188 с.
5. Chelariu G. The Social Economy Enterprises in Romania. *"Ovidius" University Annals, Economic Sciences Series*. 2017. Vol. XVII, issue 2. URL: <http://stec.univ-ovidius.ro/html/anale/ENG/2017-2/Section%20III/5.pdf> (дата звернення: 17.09.2020).
6. Ciepielewska-Kowalik A. Social enterprises and their ecosystems in Europe. Updated country report: Poland. Luxembourg: Publications Office of the European Union. URL: <https://europa.eu/Qq64ny> (дата звернення: 05.09.2020)
7. Defourny J., Nyssens M. Social Enterprise in Europe: Recent Trends and Developments. Liege : EMES European Research Network, 2008. 40 p.
8. Hulgard L., Bisballe T. Work integration social enterprises in Denmark. Liege : EMES European Research Network, 2004. № 04/08.
9. Pčolinská L. Social Economy, Its Perception and Possibilities of Its Development in Conditions of the Slovak Republic. URL: http://base.socioeco.org/docs/_images_upload_pdf_papers_324_pcolinska_paper.pdf (дата звернення: 22.09.2020).
10. Polačková Z. Social enterprises and their ecosystems in Europe. Updated country report: Slovakia. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2020. URL: <https://europa.eu/Qq64ny> (дата звернення: 22.09.2020).
11. Pranskevičiūtė I., Neverauskiene L. Social enterprises and their ecosystems in Europe. Updated country report: Lithuania. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2018. URL: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?advSearchKey=socenterfiches&mode=advancedSubmit&catId=22> (дата звернення: 12.09.2020).
12. Social Enterprise in Europe Developing Legal Systems which Support Social Enterprise Growth. URL: <http://www.bwbllp.com/knowledge/2015/10/21/social-enterprise-in-europe-developing-legal-systems-which-support-social-enterprise-growth/> (дата звернення: 05.09.2020).

References

1. Kryvoviazuk, I.V., Haranchevska, I.A. (2018). Derzhavne rehulivannia sotsialnoho pidpriemnytstva: svitovyi dosvid [State regulation of social entrepreneurship: world experience]. *Ekonomichnyy forum*, 3, 21–27. Kyiv [in Ukrainian].
2. V. Kokot (Ed.) (2020). Rozvytok sotsialnoho pidpriemnytstva v Ukraini. Bila knyha [Development of social entrepreneurship in Ukraine. White book]. Kyiv [in Ukrainian].

3. Smal, V., Kokot, V. (2017). Shcho slid znaty pro sotsialne pidpriemnytstvo [What you need to know about social entrepreneurship]. Kyiv: PROMIS [in Ukrainian].
4. Tumanova, A.A., Svyinchuk, A.A., Kornetskyi, A.O. and others (2017). Sotsialne pidpriemnytstvo: vid idei do suspilnykh zmin posibnyk [Social entrepreneurship: from idea to social change]. Kyiv: TOV «PIDPRYEMSTVO «VI EN EI» [in Ukrainian].
5. Chelariu, G. (2017). The Social Economy Enterprises in Romania. "Ovidius" University Annals, Economic Sciences Series, vol. XVII, issue 2. URL: <http://stec.univ-ovidius.ro/html/anale/ENG/2017-2/Section%20III/5.pdf>.
6. Ciepielewska-Kowalik, A. Social enterprises and their ecosystems in Europe. Updated country report: Poland. Luxembourg: Publications Office of the European Union. URL: <https://europa.eu/!Qq64ny>.
7. Defourny, J., Nyssens, M. (2008). Social Enterprise in Europe: Recent Trends and Developments. Liège: EMES European Research Network.
8. Hulgard, L., Bisballe, T. (2004). Work integration social enterprises in Denmark. Liege: EMES European Research Network, № 04/08.
9. Pčolinská, L. Social Economy, Its Perception and Possibilities of Its Development in Conditions of the Slovak Republic. URL: http://base.socioeco.org/docs/_images_upload_pdf_papers_324_pcolinska_paper.pdf.
10. Polačková, Z. (2020). Social enterprises and their ecosystems in Europe. Updated country report: Slovakia. Luxembourg: Publications Office of the European Union. URL: <https://europa.eu/!Qq64ny>.
11. Pranskevičiūtė, I., Neverauskiene, L. (2018). Social enterprises and their ecosystems in Europe. Updated country report: Lithuania. Luxembourg: Publications Office of the European Union. URL: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?advSearchKey=socenterfiches&mode=advancedSubmit&catId=22>.
12. Social Enterprise in Europe Developing Legal Systems which Support Social Enterprise Growth. URL: <http://www.bwbllp.com/knowledge/2015/10/21/social-enterprise-in-europe-developing-legal-systems-which-support-social-enterprise-growth>.

Bykovets K. Yu.,

Postgraduate Student of Social and Humanitarian Policy Department,

KRI NAPA, Kharkiv

ORCID 0000-0001-5895-8527

FOREIGN EXPERIENCE OF NORMATIVE-LEGAL REGULATION OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT

Social entrepreneurship as a socio-economic and organizational phenomenon in recent years is increasingly attracting the attention of scientists, the public, businesses and government. Social entrepreneurship is often understood as a type of economic activity aimed at solving the problems of certain groups of people who due to failures (inability) of the market and the state do not have access to essential goods.

Despite the growing number of scientific studies on social entrepreneurship, it is necessary to update the role of the state in its development, to study the possibilities of adapting foreign experience of legal regulation to modern Ukrainian realities.

The purpose of the article is to study the foreign experience of legal regulation of social entrepreneurship, theoretical justification of the prospects of foreign experience adaptation to Ukrainian realities.

Based on the results of a cartographic study on the state regulation of social enterprise in European countries by the European Commission, three key dimensions of social entrepreneurship have been updated:

- entrepreneurial dimension: participation in continuous economic activity;
- social dimension: the presence of a clear social purpose of activities that benefit society;
- managerial dimension: independence from the state, the availability of governance mechanisms that ensure the priority of the social goal and take into account the interests of various stakeholders.

It is defined that social enterprises acquire different organizational and legal forms and statuses:

- 1) adapted modern legal forms, such as: associations, foundations, cooperatives, companies;
- 2) legal forms intended exclusively for social enterprises;
- 3) legal status of social enterprises, which can be obtained by companies with different organizational and legal forms if they meet a set of criteria.

Sixteen European countries have certain legislation acts that define social enterprises and regulate their activities. However, the legislation of only four of them (Greece, Italy, France and Poland) has a legal form created specifically for social entrepreneurship.

Peculiarities of normative-legal regulation of social entrepreneurship in Belgium, Denmark, Great Britain, Poland, Slovakia, Romania and Lithuania are considered.

It is determined that the formation and development of social entrepreneurship in Ukraine is one of the conditions for the transition to a new innovative model of economic growth. The study of differences between the regulation of social entrepreneurship in different countries revealed that the most important role for the development of social entrepreneurship belongs to the legal regulation. And the lack of legal recognition of social entrepreneurship in the country complicates its creation, as well as support by both government officials and professionals, and tax incentives.

Based on the practice of legal regulation of social entrepreneurship in developed countries, from the standpoint of adaptation to Ukrainian realities, the experience of each of them can be useful. Ukraine can learn from the experience of creating regulatory framework for the development of social entrepreneurship. The conclusion about the prospects of the Italian experience usage was made, because there the basis for the functioning of social entrepreneurship has already been formed, and there is a rapid growth in the number of social entrepreneurs. The experience of Poland and Romania is also useful, civil society organizations there play an important role in the development and promotion of social entrepreneurship.

It is determined that the most important stage for the development of social entrepreneurship in Ukraine today is to make citizens and public authorities aware of the need for its functioning in order to solve existing socio-economic problems in the country.

Keywords: state regulation, non-profitability, social utility, social entrepreneurship, social cooperatives.

Надійшла до редколегії 10.09.2020 р.